

2024-10-10,15 Anyagszállítás: vér

2024. October 10. 13:14

A vér feladatai:

légzési gázok szállítása (O₂, CO₂)

élethez szükséges tápanyagok szállítása:
> hormonok, ásványi anyagok, ionok

hő szállítása

védekezés (*idegen anyagokkal szemben*)

véralvadás

Vértartalom:

egy átlag felnőttnek ~5l vére van

-- születéskor ez még csak 2-3dl

A vér felépítése

~55% **vérplazma**

maradék, 45% **alakos elemek**

Vérplazma

92% víz

maradék, 8%:

(szervesek)

> szacharidok

> aminosavak

> vitaminok

> zsírsavak

> karbamid (ammónia bomlásterméke)

> anionok, kationok (Ca, Cl, K, Na, Mg, Fe^[2+])

> H₂CO₃

> PLAZMAFEHÉRJÉK:

ezeket a máj termeli

1. Albumin

nagyon fontos szállító molekulák

ez felelős a vér ozmózis nyomásának kialakításáért

2. Globulin

α, β - szállítók

γ - immunglobulin

3. Fibrinogén

véralvadási *fehérje*

Alakos elemek

Vörösvérsejtek/testek

~5.000.000db/mm³

120 napig működőképes

~120 nap után a lépbe kerül; ott bomlik le

a lebontott anyagok újrahasznosulnak

DE a vasnélküli hem rész epefestékként távozik

hemoglobin molekulák szintetizálódnak benne

- felépítése:

hem: *vastartalmú rész*

globin: *fehérjerész*

--> ez 402 molekula szállítására lesz képes

hozzá kötődő betegség:

> a vörösvérsejtek hiányának betegsége: **vérszegénység**

-> O₂-ellátási zavarokat okoz

oka lehet:

> vashiányos táplálkozás

> vitaminhiány (folsav, B12 vitamin)

> sarlósejtes vérszegénység

Fehérvérsejtek

~7.000db/mm³

2024-10-15 Fehérvérsejtek, vérlemezkék, erek

2024. October 15.

13:03

GRANULOCITÁK (60-80%)

:kisméretű falósejtek

MONOCITÁK (2-8%)

: nagyméretű falósejtek

LIMFOCITÁK (20-30%)

fontosságuk a specifikus (adaptív) védelemben való részvétel

- B-Limfociták - *a vöröscsontvelőben kezdik- és fejezik be az érésüket*

- T-Limfociták - *a csecsemő mirigyben fejezik be az érésüket*

hozzá kötődő betegségek:

> az „éretlenek” fehérvérsejtek túlermelését okozza: **leukémia**

> immunhiányt okozó vírus: **HIV**

Vérlemezkék

~150.-300.000db/mm³

méretileg: az alakos elemek legkisebbje

keletkezésük: sejtöregedékekből

élettartalmuk: 1-2 hét

legfőbb feladatuk:

VÉRALVADÁS

folyamata:

0. sérülés

1. a környező erek összehúzódnak -- célja: minnél kevesebb vér távozzon

2. a vérlemezkék a fibrinogénre tapadva elzárják a sérülés helyét kémiai folyamatok segítségével

Aktiváló komplex

V

Protrombirin
(inaktív)

----->
Ca²⁺

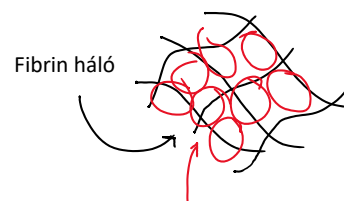
Trombin
(aktív)

V

Fibrinogén

----->
Ca²⁺

Fibrin

Vérlepleny trombus

hozzá kapcsolódó betegségek:

> vérzékenység - bizonyos alvadási faktorok genetikai hiánya

> trombózis - túlzott véralvadás esetén vérrög keletkezik

> embólia - vérrög keletkezik, mely eljut a tüdőhöz és halált okozhat

Erek típusai és felépítése

ütőér (/artéria)

: a szívből kilépő erek

viszér (/véna)

: a szívbe a vért visszavivó erek

kapillárisok (/hajszálerek)

izomzatuk (simaizom rétegük):

[javító dolgozat megírása]

(Erek felépítése)

(részei: artériák, vénák, kapillárisok)

Artéria

távolodva a szívtől:

- > a fővéna keresztmetszete csökken
- > a vénák ÖSSZkeresztmetszete nő
- > a vérnyomás csökken (ez is okozza az áramlást)

vérnyomás mérése

a testrész amin mérjük: felkar

- addig szorul a mandzsetta, amíg a nyomása megegyezik az artériák (ütőerek) nyomásával
- ezután kiszámoljuk mekkora a vér nyomása

az állapot amiben végezni kell: nyugalmi

normális érték: 120/80hgm

- > 120 - kamrák összehúzódásakor
- > 80 - kamrák elernyedésekor

magas vérnyomás: 140/90

Véna

közeledve a szív felé:

- > a fővéna keresztmetszete nő
- > a vénák ÖSSZkeresztmetszete csökken
- > a vérnyomás csökken (ez is okozza az áramlást)

az áramlást biztosító folyamatok:

benne a vér visszaáramlását ami megakadályozza: zsebes billentyűk

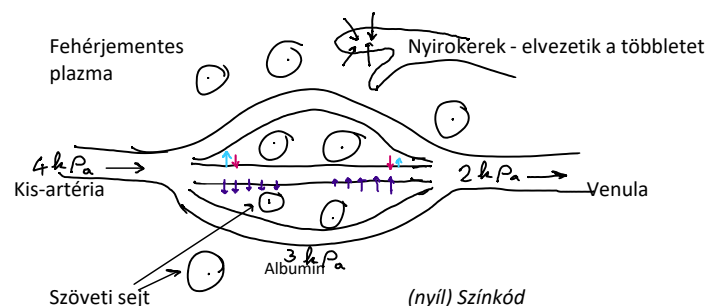
- izompumpa
- (belégzéskor a) negatív mellüregi nyomás
- a szív löktetése

Kapillárisok

tulajdonságok a többi érhez képest:

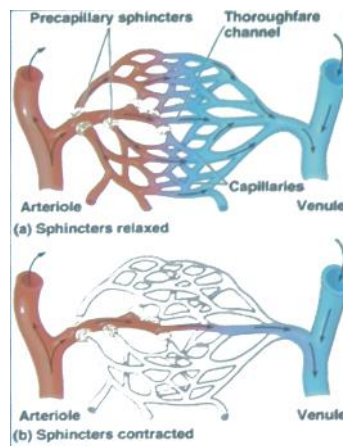
- a legkisebb átmérőjűek
- a legnagyobb ÖSSZkeresztmetszetűek
- leglassabb szállítás
- legalacsonyabb nyomás

anafilaxiás sokk: kerülgési rendszer összeomlása

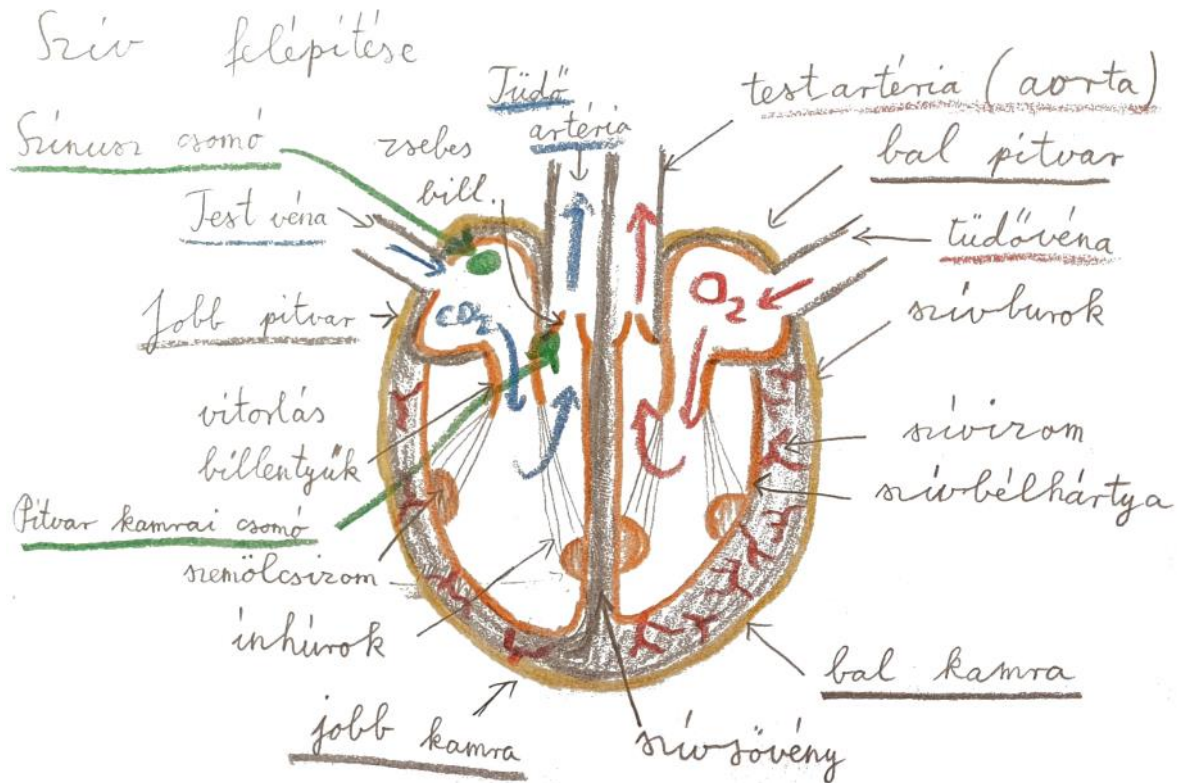
(nyíl) Szírkód

- o anyagcsere (felég ki, utána be)
- o ozmatikus nyomás (állandó, 3kPa)
- o vérnyomás (4kPa -> 2kPa)

ábra: a vérrellátás szabályozása

Szív

Dulácska Dániel: A szív felépítése

mérete ~ **szorított ököl**

elhelyezkedése:

alapvetően **a mellkas közepén** - de balra kanyarodik (→ a szívhangok is alrafele tolódnak)

billentyűk feladata: vér egy irányba való áramlásának biztosítása

A Szívciklus folyamata

1. a pitvar megtelik vérrrel, majd összehúzódik
--> **kinyílnak a vitorlás billentyűk**
2. (ahogy kiegyenlítődik a nyomáskülönbség) „megtelnek” a kamrák
3. amint nagyobb lesz az artériáknál a kamrák nyomása - elindul a vér szállítása
--> **kinyílnak a zsebes billentyűk**

SZÍVFREKVENCIA : a szív dobbanásainak száma percenként

átlagosan **nyugalomban: 72/perc**
(sportolóknál ez kevesebb lehet)

PULZUSTÉRFOGAT : a bal kamrából egy összehúzódással kilökött térfogat
átlagosan **70-80cm³**

KERINGÉSI PERCTÉRFOGAT : percenként keringetett összes vér térfogata
átlagosan ~ **5 liter/perc**

(Szív)

Ingerület keletkezése és vezetése : Elektrogardiográfia (EKG)

--> az elektromos jelek irányítják a szív működését

Betegségek és okaik a szív érrendszerében:

SZÍVINFARKTUS -- elégtelen vérellátás a szívnek (pl. érelmeszesedés)

SZÍVRITMUSZAVAR -- az (ingerkeltő) szinusz csomó megbetegedése okozhatja

Immunrendszer

Nyirokkeringési rendszer - az immunrendszer alapja

NYIROKEREK

vakon végződnek

az áramlás útvonala:

szövetnedv -->

nyirokhajszálerek --> nyirokerek --> főnyirokvezeték

--> alsó üres véna

--> jobb pitvar

Az áramlást biztosítják:

zsebes billentyűk - az egyirányú áramlásért

izompumpa - harántcsíkolt izmok

nyirokerek összehúzódása - a nyirokerek saját faluknak összehúzása

a nyirokerek útjában szerepelnek

nyirokcsomók

találkozási „gócpontok"

helyei: hajlatokban, nyaki régiókban, hasüregben, mellüregben

NYIROKSZERVEK

Elsődleges nyirokszervek

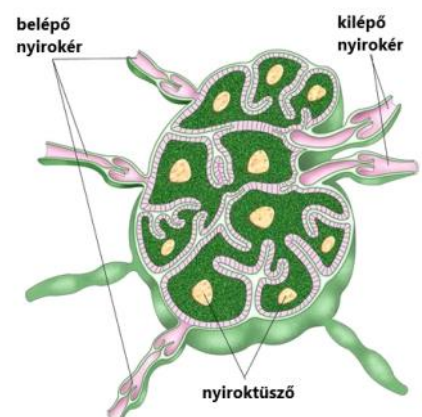
benne keletkeznek: **éretlen nyiroksejtek** (=limfociták: antigének jelenléte nélküli nyiroksejtek)

CSECSEMŐ MIRIGY

: **T limfociták** létrehozása

VÖRÖSCSONTVELŐ

: **B limfociták** létrehozása

Másodlagos nyirokszervek

lép, máj, mandulák, féregnyúlvány, nyirokcsomók

--->

itt válnak antigén-specifikussá a limfociták és itt történik az idegen anyagok kiszűrése

Allergia

sokfélére lehetünk allergiások: *pollenek, ételek, fémek, állati szőrök, penész, lényegében minden*

leggyakoribb: pollen allergia
tünetek: viszketés

a probléma:
ártalmatlan anyagok váltanak ki túlzott immunválaszt

autoimmun betegségek
: a fehérvérsejtek a saját sejteket irtják ki tévesen

KIVÁLASZTÓ SZERVRENDSZER

RÉSZEI

- × **páros vese** - vizelet képzés helye
- × **páros húgyvezeték** - a vesékből vezetik a vizeletet a hólyagba
- × **húgyhólyag** - a vizeletet tárolja

Vese

funkciója

: **a felesleges és káros anyagoktól való megszabadítás**

-- célja: egyensúly fenntartása, szabályozás (vízháztartás, sóháztartás, vérnyomás, sav-bázis egyensúly)

helye

: a hasüreg felső, hátulsó felszínén helyezkedik el

működése

~180L szűrlet áramlik át rajta naponta

- ebből persze nem minden távozik vizeletként

; nagy része **visszaszívódik**

pl a glükóz CSAK itt szívódik vissza (mind a 100%-a)

azon kívül

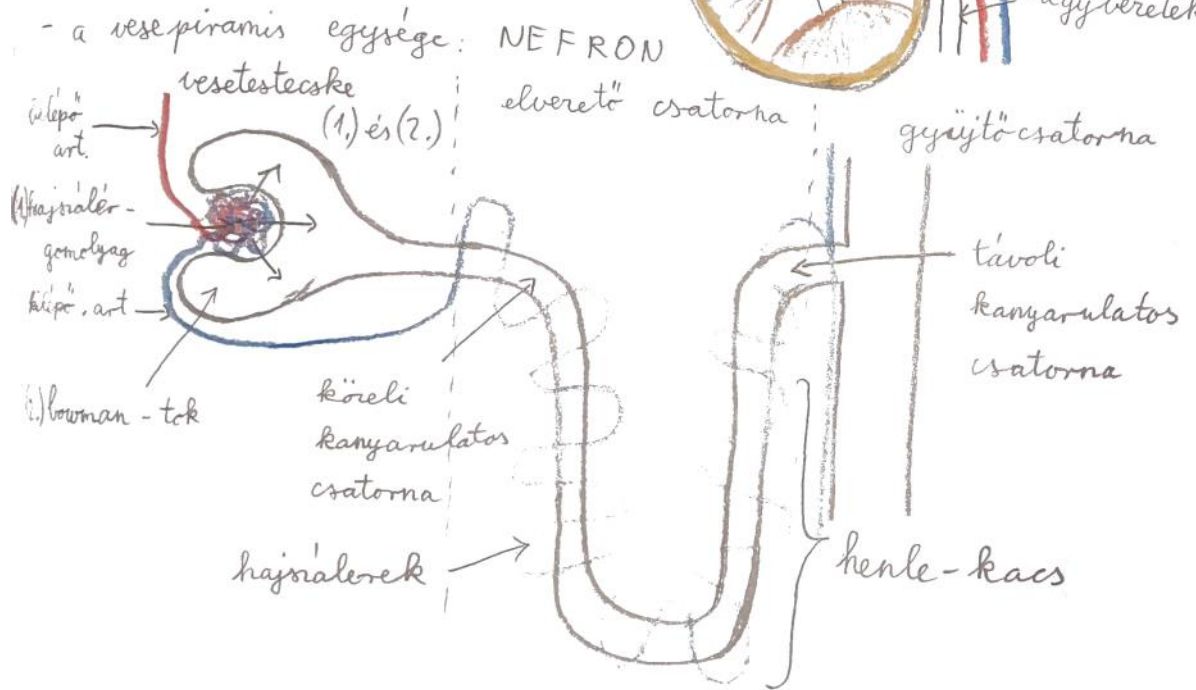
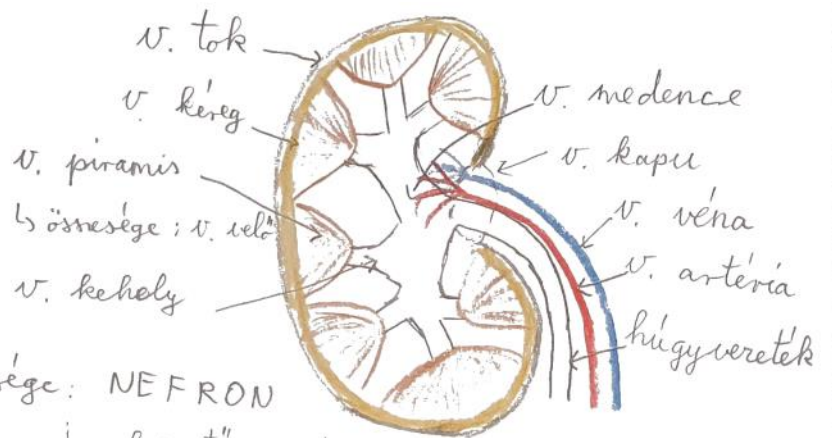
leszálló ágban **víz** visszaszívás

felső ágban **Na+** visszaszívás

-- ezt a hormonok szabályozzák

felépítése

2024-11-07 Anti(goné) nemtom...

2024. November 07. 13:19

[Nóri jegyzete - nem vállalunk felelősséget...]

- specifikus immunitás
  - limfociták
  - antigén bemutatás
  - T-sejtek → képesek elpusztítani a kórokozókat
    - ↳ T-helper sejtek: felgyorsítják az immunválaszt
    - ↳ itt keletkeznek T-memória sejtek
  - antigén
    - u. olyan típusú betegségtől védve vagyunk
- Sejtes**
- ellátásukat látják**
- B-sejtek (antigén érzékelés)
    - ↳ plazma sejtté alakulnak
    - közvetítik a hatást (ő tud a baktériával kapcsolódni)
    - ↳ memóriasejtek

	V.V.S.	Plazma (ellenanyag, antitest)
A		▲ Anti-B
B		■ ANTI-A
AB		⊗
O		mind kettő

	AD	A	B	AB	O
KAB	A	✓	x	x	✓
	B	x	✓	x	✓
	AB	✓	✓	✓	✓
	O	x	x	x	✓

mindenkivel adhat

- Rh-összeferhetetlenség

RH^- : O
 RH^+ :

$\left. \begin{array}{l} RH^- \\ RH^+ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{ha anyja } Rh^-, \text{ épe } Rh^+ \rightarrow 2. \text{ születésnél van} \\ \text{baj} \rightarrow \text{kap oltást} \end{array}$

$\leftarrow$ D-antigén

(KIVÁLASZTÓ SZERVRENDSZER)

RÉSZEI

- (~~× páros vese~~ – vizelet képzés helye)
- × **páros húgyvezeték** - a vesékből vezetik a vizeletet a hólyagba
- × **húgyhólyag** - a vizeletet tárolja

Húgyvezeték

a húgyhólyagba hajtja a vizeletet perisztaltikus mozgással

Húgyhólyag

mikor megtelik vizelettel fájdalomszerű ingert okoz --> kiürítésekor ez enyhül
-- az ürítése a húgycsőön keresztül történik

Vizelet

a vizelet **színe** sokmindent elárul:

- piros - vér
- narancssárga - *kevés folyadék*
- halvány sárga - *ideális*
- fehéres, homályos - *hólyaghurut, gyulladás*
- színtelen, átlátszó - *sok ivás, cukorbetegség*

VESEKŐ

nem kellemes...

a **vesemedencében** alakul ki

--> ha elmozdul a húgycsőbe, iszonyú fájdalmat okoz